

תוכן עניינים

שער א': כללי	1
פרק א': מבוא.....	1
1. כללי	1
2. "ידיד בית-משפט" - זכות ההתערבות	6
פרק ב': ההבחנה בין ידיד בית-משפט לבין צד מצטרף	11
פרק ג': קבוצת ביניים - דחיית הבקשה כ"ידיד" ושימוש בחומר שהוגש על ידו.....	13
1. קבוצת הביניים - כללי	13
2. שימושים שונים בחומר שהוגש על-ידי המבקש להצטרף כידיד אך נדחה	14
3. דוגמאות מן ההלכה הפסוקה.....	15
3.1 דחיית הבקשה להצטרפות שכן עמדת פורטה בבקשתם	15
3.2 בקשת מועצת העיתונות להצטרף להליך כ"ידידת בית-המשפט"	16
3.3 נדחתה בקשה להצטרפות של שתי עמותות	17
3.4 שתי עמותות מחקר שביקשו להצטרף	18
3.5 הסניגוריה הציבורית הגישה אף היא את עמדתה כ"ידיד בית-המשפט". מבלי להכריע גם בשאלת מעמדה של זו, אפרט מקצת מטענותיה	19

3.6 בית-משפט מתייחס גם לטענות של "ידידות בית-משפט" הגם שלא הוכרעה בקשתן	20
שער ב': אמות-המידה לצירוף צד במעמד ידיד בית-משפט... 23	
פרק א': מבוא..... 23	
1. כללי	23
2. תכלית המוסד והשינוי ההיסטורי	24
3. עקרון מנחה : איזון שיקול-הדעת	24
פרק ב': השיקולים לבחינת בקשה להצטרפות כידיד של בית-המשפט..... 25	
1. כללי	25
2. מהות הסוגיה וחשיבותה הציבורית	27
3. התרומה הפוטנציאלית לבית-המשפט	27
4. מעמד המבקש ואינטרס הנייטרליות.....	27
5. היקף האינטרס האישי.....	30
6. עיתוי הבקשה	31
7. זכויות ידיד בית-המשפט לאחר הצירוף	31
8. ידיד בית-המשפט בחקיקה ספציפית	31
9. הוראת הגבלת הייצוג הקבועה בתקנון מוחלת באופן שוויוני על כלל המתדיינים במוסד לבוררות של הבורסה - נדחתה בקשת לשכת עורכי-הדין להצטרף להליך כידיד בית-משפט.....	32

10. סיכום	34
פרק ג': שיקול-הדעת השיפוטי והאיזונים	35
1. כללי	35
2. מבחן התרומה מול היעילות - ע"א 11152/04 פרדו נ' מגדל	35
3. חשיבות הסוגיה והשלכות הרוחב - ע"פ 111/99 שוורץ	37
4. דגש על האינטרס הציבורי	39
שער ג': מוסד ה"ידיד בית-המשפט" במשפט הפלילי	41
פרק א': מבוא	41
פרק ב': יחסי הגומלין בין מעמדו של ארגון שעניינו נפגעי עבירה בהליך הפלילי וזכויות הנאשם	47
1. כללי	47
2. הציר המשפטי - זכויות נפגעים מול זכויות חשודים ונאשמים	54
3. בהצעת החוק לזכויות נפגעי עבירה בהליך הפלילי, התשס"א-2001 - הצעות חוק 2978, כ"ח בשבט התשס"א, 21.02.01	55
4. הגדרת "נפגע עבירה" ובפרט במינוח "שנפגע במישרין מעבירה" בחוק נפגעי עבירה	57
4.1 נוכחותו של נפגע העבירה בישיבות גישור	61
4.2 פומביות הדיון ונוכחות המתלוננת בהליך המשמעתי	62
4.3 ביטול ההחלטה לקיים את הדיון בדלתיים סגורות	63
4.4 מגבלות נוכחות בדיון	63

5.	עליית מעמדם של נפגעי עבירה.....	64
פרק ג':	נפגעי עבירה כצד בהליך המתנהל בוועדת השחרורים - שינוי	
מגמה		69
פרק ד':	צירוף ארגונים - נגד אינטרסים של הנאשם - דחיית	
הבקשה		77
שער ד':	"ידיד בית-המשפט" - תמצית ההלכה הפסוקה	85
פרק א':	בית-משפט עליון	85
1.	שלילת זכות ההורים לייצוג בוועדות נעשית כיום בחוסר	
סמכות		85
2.	הפורום הוא איגוד וולונטרי של נשים וגברים שעברו או שעוברים	
טיפול פוריות, ולפי הנטען צירופו יסייע בהשמעת קולם של אלו		
שיושפעו מההכרעה בהליך		89
3.	בקשת ההצטרפות כללה טענות שונות כלפי המערערת 1, אך אין	
מקום לבררן לראשונה בבית-המשפט ויש להקדים פניה לרשות		
המוסמכת		90
4.	פירוש המונח "פעולת חקירה" ראוי שיעשה בכפוף לתכליות הסדר	
ההתיישנות, ובאופן מצמצם השומר על היקפה הרצוי של זכות		
הנאשם להליך הוגן		91
5.	ביטולם של החוק לפיצוי קורבנות טרור (פיצויים לדוגמה),	
התשפ"ד-2024 וחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה (תיקון מס' 43),		
התשפ"ד-2024 - הוגשו מספר בקשות להצטרף לעתירה, אם כמשיבים		
אם במעמד של "ידיד בית-משפט". הבקשות הוגשו על-ידי משפחות		
שכולות, נפגעי פעולות טרור וארגונים המייצגים את הנפגעים		93

6. אין לאמץ את הכלל שנקבע בעניין כספי באופן גורף כך שבכל מקרה ומקרה יידרשו העותרים המאוחרים להצטרף לעתירה הראשונה; אלא יש להותיר לשיקול-דעתו השיפוטי של כל מותב כיצד לטפל במקרים של ריבוי עתירות באותה סוגיה בנסיבות כל מקרה ומקרה.....	94
7. על-מנת שתותר הצטרפותו של גוף מסויים כידיד בית-משפט אין הוא נדרש להיות ניטרלי ואובייקטיבי, וברור כי ייתכנו מקרים שבהם האינטרס שאותו הוא מבקש לייצג יהיה בחפיפה מסויימת למי מהצדדים להליך.....	95
8. בבקשה הודגשה החשיבות הנודעת למתן סיוע כלכלי לנשים המבקשות לצאת ממעגל האלימות.....	97
9. האם עצם קביעתם של תנאי סף לדיון בבקשות על-ידי ועדת האכלוס - עודנה טעונה הכרעה.....	99
10. השבתם של תושבי הכפרים זנותא וח'רבת אם ד'רית למקום מגוריהם, לאחר שעל-פי הנטען עזבו אותו בעקבות תקיפות ואיומים חוזרים שמהם סבלו.....	100
11. התנהלותה של שופרסל המתוארת לעיל היא "פסולה ומטעה" ומפרה את הוראות חוק הגנת הצרכן.....	101
12. לא נמצא כי צירופה של הלשכה להליך עשוי לתרום לדיון או לאינטרס הציבורי. הבקשה דן לא עוסקת בנושאים שבהם מחזיקה הלשכה במומחיות מיוחדת.....	103

13. אינטרס העיון בעתירה נובע מרצונו לשקול הגשת בקשת הצטרפות לתיק כידיד בית-משפט, ומהיותו פעיל בתחום הבטיחות בהפעלת עגורני צריח ובא-כוחם של נפגעים בתאונות שנגרמו כתוצאה משימוש בציוד מכני הנדסי מסוג זה104
14. קבלת העתירה והפיכת הצו למוחלט תתרום לשחיקה משמעותית באופייה ובצביונה היהודי של המדינה, וכן לפגיעה בחופש הדת של המשרתים בצה"ל המבקשים לשמור על מצוות חג הפסח.....105
15. בבקשת ההצטרפות, טענה לשכת עורכי-הדין כי תנאי המכרז בעניין התמורה שתשולם לזוכה, מנוגדים לחובה, המעוגנת בדיני האתיקה, להבחין בין תשלום שכר-טרח לבין החזר הוצאות106
16. בקשה של עמותת נוע תנוע להצטרף כידידת בית-משפט. לדברי העמותה היא "צברה ידע מקצועי, מחקרי ומשפטי רב וייחודי בנוגע להחלטות משרד התחבורה בקשר להפעלת תחבורה ציבורית בשבת ואופן קבלתן".....107
17. סמכויותיהן הרחבות של רשויות החקירה והפוטנציאל לפגיעה בזכות לפרטיות מצדיקים מתן פרשנות מצמצמת למונח "חומר מודיעין" שבחוק סדר הדין הפלילי.....108
18. הזכות המוקנית לעורך-הדין להביא התקשרות לסיום בשל התנהגותו של הלקוח המפר את חובות תום-הלב כלפי עורך-הדין, וזכותו של עורך-הדין לשכר ראוי בנסיבות111
19. האם, בחקיקת התיקון דגן לחוק-יסוד: השפיטה, חרגה הכנסת מסמכותה המכוננת, לאור תוכנו של התיקון והטענה כי הוא מנוגד לערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית?.....113

20. אין חולק, כי הסנגוריה או הרשות אינן צד ישיר לתיק זה, אך קיומו של אינטרס רחב יותר בנסיבות אלו, והעובדה שמדובר בסוגיה עקרונית, שיכול ותעלה בפני בית-המשפט בעתיד ובמקרים לא מעטים, היוו בסיס לבית-המשפט לפעול על-פי סמכותו שבדין, לבקש ולקבל עמדתו בנושא.....117
21. בהתחשב במומחיותה של הסנגוריה הציבורית בייצוג נאשמים, צירופה להליך מסוג זה עשוי לתרום להעמקת הדיון וזאת מבלי להכביד באופן ממשי על ניהול ההליך ועל-כן יש לאפשר את צירופה להליך במעמד של "ידי בית-המשפט".....119
22. אחת ממטרותיה החשובות של לשכת עורכי-הדין היא לפעול פעולות הבאות להבטיח את רמתו, אמינותו וטוהרו של מקצוע עריכת הדין. מטרה זו היא רבת חשיבות עד כדי כך שבעניין שמעורר שאלה של הסגת גבול המקצוע, חיוני לשמוע את עמדתה של לשכת עורכי-הדין. היא הגוף המשמש פה לכל עורכי-הדין שיש להם אינטרס משותף.....121
23. הגם שהן איגוד המוסכים בישראל והן לשכת סוכני הביטוח בישראל ביקשו להצטרף כידידי בית-המשפט בנושא השאלה העקרונית של תשלום עמלה כנגד הפניה למוסד, והגם שכאמור אין מחלוקת כי שולמה עמלה כנגד הפניה, סוגייה זו אינה בעין המחלוקת בין הצדדים בתיק זה.....125
24. שאלת סמכותו של בית-הדין המיוחד לגיור לבטל גיור של אדם שהתגייר בפניו אם מצא שהגיור הושג במרמה - לעמותות - כנטען - עניין רב בעתירה בשל חשיבותה והשלכותיה על ציבור רחב של אזרחי ישראל, בבחינת "דיני נפשות של ממש".....128

25. שש מבקשות, שכולן פועלות לקידום השוויון בין המינים בישראל ולהגנה על זכויותיהן של נשים, לרבות הגנה על מסורבות גט.....	129
26. הקצאת מבנים לבית ספר חרדי לבנות תשפיע על אופי וצביון השכונה שנים קדימה - על-כן גוברת החשיבות של הקפדה יתרה על הקצאת הקרקע.....	130
27. האם יש להגביל את מתן הפטור אך למקרים שבהם המקרקעין שהושבחו משמשים או מיועדים לשמש למטרות ציבוריות הקבועות בחוק?.....	131
28. האם המבקשות להצטרף לא הציגו עמדה ייחודית העולה כדי תרומה פוטנציאלית לבירור המחלוקת.....	133
פרק ב': בית-משפט מחוזי ובית-הדין לעבודה.....	135
1. האם ניתן להורות על צירופו של גוף להליך ייצוגי מכוח הדין הכללי, כאשר לא מתקיימים תנאיו של סעיף 15 לחוק תובענות ייצוגיות...135	
2. האם הוראת סעיף 15 לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 אשר מסדירה במפורש את אפשרות לצירופם של רשות ציבורית או ארגון להליך ייצוגי במעמד של "ידיד בית-משפט", יש בה כדי להוות הסדר ספציפי שלילי, השולל את הסמכות להיעתר לבקשה דומה שמוגשת מכוח הדין הכללי כפי שהתפתח בפסיקה?.....	137
3. הסוגיה העקרונית, לגביה נטען שקיימת תועלת בצירוף המבקשת "כידיד ת בית-המשפט", מונחת בעת הזו לפתחו של בית-המשפט העליון, וספק האם יש מקום שבית-משפט זה יידרש לה במסגרת הדיונית הנוכחית.....	140

4. לא נמצא כי המחלוקת העומדת בבסיס התובענה דנן, מצריכה צירוף של גורם נוסף, בדמות "ידיד בית-המשפט", לו קיימת מומחיות מיוחדת בנושא; ממילא המבקשת לא תוכל לסייע בבירור המחלוקת הניצבת במוקד תובענה זו 142.
5. לא נמצא לנכון להיעתר לבקשת ההצטרפות להליך דנן כ"ידיד בית-המשפט". הטענות שהועלו בבקשת ההצטרפות אינן שונות במהותן מאלה שהעלה המערער; ואין בהן כדי לתרום באופן משמעותי לדיון בשאלה הדיונית של הפסקת תובענה עקב מחלתו של בעל הדין 144.
6. בנסיבות דנן, בהן הגיעה לפתחו של בית-הדין שאלה עקרונית הנוגעת לחוק עבודת נשים, ומשעה שלהכרעה בערעור תהיינה השלכות רוחב על ציבור גדול של נשים, לאור מומחיותה הייחודית של השדולה, יש ביכולתה לתרום לדיון בסוגיה המתבררת 145.
7. בקשת חברת הכנסת לא מקיימת את התנאים הקבועים בהלכה הפסוקה המצדיקים את צירופה של חברת הכנסת להליך כידידת בית-המשפט 148.
8. "ידיד בית-משפט" פונה לבית-משפט ומציע להצטרף לדיון, ככל שהוא מוצא לנכון, ולא אחד הצדדים מבקש לזמנו, בלא לדעת אם הוא מעוניין בכך 149.
9. מהות העניין, ובפרט שהסדר הטיעון הוא הסדר סגור המוגש לאחר שאושרו כבר הסדרים אחרים עם אורגנים של קבוצת שיכון ובינוי, אינה מצדיקה צירוף של המבקש כידיד בית-המשפט גם מבחינה עניינית בנסיבות העניין 150.

10. על-אף שהתנועה הקיבוצית איננה צד ישיר להליך, ראוי לאפשר לה להשמיע עמדתה. זאת, מאחר שהסוגיה הנדונה בהליך דגן חורגת מעבר לעניינם הפרטני של הצדדים לעבר קיבוצים נוספים, ומשום כך, עמדת התנועה הקיבוצית עשויה לסייע לבית-המשפט לגבש עמדה והלכה שיהא בה כדי לשקף נאמנה את תצרף העמדות השונות בהליך זה.....151
11. האם בנסיבות אלה יש מקום לפסיקת שכר-טרחה ראוי?.....153
12. לא הוברר עד כמה נדרשת תרומת האגודה לדיון בעררים שיוגשו, מקום בו הייצוג המשפטי הוא אותו ייצוג. מכל מקום, אם האגודה תפנה בבקשה להצטרף להליך, יוכל בית-הדין לבחון אותה. אולם אין זו יכולה לדלג על סדרי הדין ולראות עצמה כצד בעל זכויות בדיון, שעה שאין הסדר המאפשר זאת.....154
13. בנסיבות דגן, בהן הגיעה לפתחו של בית-הדין שאלה עקרונית הנוגעת לחוק עבודת נשים, ומשעה שלהכרעה בערעור תהיינה השלכות רוחב על ציבור גדול של נשים, לאור מומחיותה הייחודית של השדולה, יש ביכולתה לתרום לדיון בסוגיה. זאת, בכפוף לכך שהשדולה תקפיד כי חוות-דעתה תהיה תחומה לסוגיה המשפטית העולה בערעור דגן.....156
14. מאחר ששניים מתוך המבחנים לצירופה של המבקשת אינם מתקיימים לטעמי במקרה דגן, ונוכח השיהוי הרב, היעדרות לבקשה יהיה בה כדי לסרב את ההליך, ולהביא לפתיחת כתבי הטענות.....157
15. לא ברור מה תועלת יש בצירוף צד שלישי שעמדתו חוזרת על עמדות שכבר הובאו במסגרת ההליך.....159

16. זכותם של העותרים לייצוג וליווי על-ידי עורך-דין בעת ביקור בית שעורך המשיב, במסגרת בחינת בקשה לפטור מחוק לימוד חובה לשם חינוך בתי	162.....
17. האינטרס הציבורי במאבק בהטרדות המיניות	164.....
18. הגם שהאגודה טענה דברי טעם, בקשתה להצטרף להליך נעשתה בשלב מאוחר ביותר. משכך, אף שהטיעונים המשפטיים שהועלו נותנים זווית חשובה נוספת, לא ניתן יהיה להתייחס אליהם במסגרת ערעור זה, בשל הרחבת חזית הטיעון	166.....
19. אמות-המידה הראויות לקבלת החלטה בדבר פניה לקבלת עמדת מאסדר	168.....
20. נעשה עוול גדול למערער עקב חשיפת שחיתויות במקום עבודתו, וחשוב שיינתן לו סעד ההשבה לעבודה	170.....
21. עילת התביעה העיקרית מבוססת על הטענה בדבר הפרת הוראות חוק הבנקאות, עת נטען כי הבנק גובה עמלה בגין אחזור שיחה מוקלטת שלא על-פי הוראות הדין. למועצה לצרכנות זיקה לתובענה משאין חולק כי ליבת פעילותה הציבורית הינה טיפול בתלונות צרכנים וקידום מודעות וחינוך הציבור בנוגע לזכויותיו	171.....
22. בטרם תינתן לגוף או לאדם הזכות להביע עמדתו בהליך שבו אין הוא צד מקורי, יש לבחון את תרומתה הפוטנציאלית של העמדה המוצעת	173.....
23. האם היה אכן מקום לשלול את הבקשה מטעמי היעדר התקדמות המצאתית	174.....

24. שמיעת מתנגדים שאינם נמנים עם חברי הקבוצה צריכה להיעשות במקרים נדירים בלבד, והיא משולה לצירוף גוף מסויים כ "ידיד בית-משפט".....175
25. לא נמצא כי יש בידי מי מהמבקשים להצטרף ידע מיוחד שיש בו כדי לסייע בליבון המחלוקת, ומנגד יש בצירופם כדי להכביד על הדיון ולסרב לו176
26. האינטרס הציבורי על מכלול היבטיו, מיוצג על-ידי המדינה שהיא צד להליכים והצדדים ופרקליטיהם הם בעלי הידע והמומחיות הנדרשים לניהול ההליך. בנוסף, נראה כי צירוף הכללית לא יתרום תרומה מהותית או "תרומה מחדשת", לניהול הדיון והוא אף עלול לסרב את ההליכים177
27. הכרה בא', האב המגדל, כאביה הפסיכולוגי של הבת, לא צפויה לגרום כל נזק למעמדה האישי וכשרותה להינשא179
28. מהו בכלל מקור הסמכות המקנה לבית-המשפט את האפשרות להורות לאותו גורם שלטוני להתייצב בפניו ולהציג את עמדתו182
29. הבקשה תרבה צדדים, תסרב את הדיון שלא לצורך, ותחייב דחיית מועד הדיון, בלא כל הצדקה או צורך אמיתי לעשות כן186
30. לאור תחום עיסוקה של המבקשת, מומחיותה וניסיונה, הרי שבהצטרפותה להליך יהיה כדי לתרום תרומה בעלת משמעות לסוגיה המתבררת לפנינו187
31. נשמעה לגופה עמדת התאחדות הקבלנים שמצדדת בטענות העותרים, וממילא נלקחה על-ידי בית-המשפט בחשבון בעת כתיבת פסק-הדין. בנסיבות אלה, אין מקום לצירוף התאחדות הקבלנים כידיד בית-המשפט או כמשיבה189

32. הקושי הרב בהוכחת אפליה מגדרית בכלל ופערי שכר על רקע

מגדר..... 190

שער ה': פסיקת בתי-המשפט מן העבר..... 193

פרק א': בית-משפט עליון..... 193

1. הסניגוריה הצבאית הראשית, שביקשה להצטרף להליך כידידת בית-המשפט, הגישה אף היא את טיעוניה במסגרת העתירה. היא מצטרפת, בבסיסו של דבר, לטענותיו הכלליות של העותר וטוענת, כי אפילו קיים מקום לשקול, במקרים ספורים, "שיקולים צבאיים", עדיין ראוי היה להדגיש את העובדה שהדבר יעשה רק במקרים חריגים. הטענה נדחתה. זוהי דוגמא להצטרפות לטענת הנאשם..... 193

2. נדחתה בקשה להצטרפות של הגוף הציבורי..... 195

3. דחיית הבקשה להצטרפות שכן עמדת פורטה בבקשתם..... 196

4. התקבלה בקשה להצטרפות-פסק-דין יישכרוב..... 197

5. בקשת מועצת העיתונות להצטרף להליך כ"ידידת בית-המשפט"..... 199

6. נדחתה בקשת האגודה לזכויות האזרח מן הטעם שטענותיה אינן תורמות תרומה ממשית לבירור השיפוטי..... 200

7. נדחתה בקשה להצטרפות של שתי עמותות..... 201

8. אושרה בקשת האגודה לזכויות האזרח להצטרף כ"ידיד בית-המשפט"..... 201

9. הצטרפות האגודה לזכויות החולה..... 203

10. חברי המועצה לשלום ולביטחון ביקשו להצטרף לדיון כידידי בית-משפט	203
11. הסניגוריה הציבורית הגישה אף היא את עמדתה כ"ידיד בית-משפט"	207
12. שמיעת דברי המבקש להצטרף כ"ידיד בית-משפט"	208
13. בקשת המועצה לשלום הילד להצטרפות התקבלה לאור הסכמת הצדדים	208
14. "התכנית לצדק בפלילים" המורכבת מסטודנטים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, הגישה בקשה להצטרף כידיד בית-משפט לעתירה - הבקשה נדחתה לא שוכנענו כי בהצטרפותה של "התכנית לצדק בפלילים" יהיה כדי לתרום תרומה מחדשת בעלת משמעות לסוגיות המתבררות	210
פרק ב': בית-משפט מחוזי	211
1. למרות מבנה מיוחד זה, קובע חוק הלשכה מעמד מיוחד ללשכה, המוסמכת, למשל, לחוות-דעתה בנושאי הצעות חוק בענייני בתי-משפט וסדרי דין, לפי סעיף 3(1) לחוק הלשכה, וכן היא מוסמכת באופן כללי, כפי שכבר הוזכר לעיל, לפעול להגנת ענייניהם המקצועיים של חברי הלשכה, כאמור בסעיף 3(4) לחוק הלשכה - לפיכך, לא השתכנעתי מהטענות כי אין להכיר בלשכה כ"ידיד בית-המשפט".	211
2. כונס הנכסים הרשמי כ"ידיד בית-משפט"	211
3. כונס הנכסים הרשמי כ"ידיד בית-משפט"	212
4. התנהלות לא ראויה של כונס הנכסים הרשמי	213

5. ככלל, המוסד של "ידיד בית-משפט" נועד לאפשר למי שאינו צד ישיר לסכסוך להציג בפני בית-המשפט אינטרס או מומחיות מיוחדים שהוא מייצג מתוקף תפקידו או עיסוקו, כאשר הדבר רלבנטי ועשוי לתרום תרומה ממשית להכרעה בסכסוך הספציפי שבפני בית-המשפט.....	214
6. חדשנותה של ההלכה וצירוף צד כידיד.....	214